1

Містер Р. Чілден увесь тиждень з тривогою перевіряв пошту. Однак цінна посилка зі Штатів Скелястих Гір так і не надійшла. «Клієнт буде незадоволений»,— подумав він, коли у п'ятницю вранці відчинив магазин і на підлозі біля щілини для пошти не побачив нічого, крім листів.

Наливши собі розчинного чаю з п'ятицентового настінного автомата, Чілден узяв віник і почав підмітати. Незабаром його крамниця «Американські художні ремесла» була готова до нового дня: усе так і сяє, каса повна решти, свіжі чорнобривці у вазі, по радіо лунає фонова музика. За вікном бізнесмени поспішали тротуарами до своїх офісів на Монтґомері-стрит. Удалині проїхав фунікулер. Чілден зупинився, щоб помилуватися. Жінки у довгих яскравих шовкових сукнях… На них він теж дивився. А потім задзвонив телефон, і він розвернувся, щоб відповісти.

— Так,— сказав у відповідь знайомий голос, і в Чілдена впало серце,— це містер Таґомі. Вербувальний плакат часів Громадянської війни для мене ще не прибув, сер? Нагадую, що ви обіцяли його ще минулого тижня.

Нервовий, різкий голос на межі ввічливості ледь тримався у рамках кодексу.

— Містере Чілден, сер, хіба я не вносив передоплату з цією умовою? Ви розумієте, що це подарунок? Для клієнта. Я пояснював.

— Оплачені моїм власним коштом додаткові запити,— почав Чілден,— з приводу обіцяної вам посилки, яка, як ви розумієте, містере Таґомі, сер, має бути доставлена не з цього регіону, і відтак…

— Отже, ви її не отримали,— перервав його містер Таґомі.

— Ні, містере Таґомі, сер.

Холодна тиша.

— Я більше не можу чекати,— сказав Таґомі.

— Так, сер.

Чілден похмуро дивився крізь вітрину на теплий сонячний день і офісні будівлі Сан-Франциско.

— Тоді потрібна заміна. Що ви порекомендуєте, містере Чіл*дан*?

Таґомі навмисне перекривив його прізвище. Згідно з кодексом, це було образою, від якої у Чілдена запалахкотіли вуха. У нього вибили землю з-під ніг, ця ситуація страшенно його принижувала.

Надії, страхи та гризоти Роберта Чілдена піднялися і розрослися, затягуючи його, мов драговина, не даючи говорити. Він почав затинатися, утримуючи слухавку липкою від поту рукою. Повітря в магазині пахло чорнобривцями, музика лунала й далі, але йому здавалося, ніби він тоне у якомусь далекому морі.

— Ну,— спромігся він вичавити з себе,— олійниця. Морозивниця приблизно 1900 року.

Мозок відмовлявся думати. Саме тоді, коли ти про це забуваєш. Коли обманюєш себе. Йому було тридцять вісім років. Він іще пам'ятав довоєнні дні. Інші часи.

Франклін Делано Рузвельт і Всесвітній ярмарок. Кращий світ, який залишився у минулому.

— Чи міг би я принести різні цінні екземпляри до вашого офісу? — пробурмотів він.

Зустріч призначили на другу. Вішаючи слухавку, він подумав, що доведеться закрити магазин. Нічого не вдієш. Потрібно берегти таких клієнтів, на них тримається бізнес.

Невпевнено стоячи на ногах, він усвідомив, що до магазину хтось зайшов. Двоє. Молодий чоловік і дівчина, обоє симпатичні і добре вдягнені. Досконалі. Він опанував себе і пішов до них, невимушено та професійно, з посмішкою на обличчі. Вони схилилися, уважно роздивляючись прилавок, а потім взяли до рук гарнесеньку попільничку. «Одружені»,— здогадався він. Мешкають десь у Місті Витких Туманів, новому елітному житловому комплексі на самісінькому узбережжі затоки з видом на Бельмонт.

— Доброго дня,— привітався він, і йому одразу стало краще.

Вони усміхнулися до нього без жодної зверхності, із самою лише добротою. Його вітрини — які направду були найкращими на всьому Узбережжі,— трохи приголомшили їх. Помітивши це, він відчув вдячність. Вони розуміли.

— Прекрасні речі, сер,— сказав молодий чоловік.

Чілден мимоволі вклонився.

Їхні очі, в яких світилася не лише взаємна прив'язаність, а й спільне захоплення витворами мистецтва, які він продавав, спільні смаки та задоволення, зосереджено вдивлялися у нього. Ці люди дякували йому за те, що він має такі речі, що їх можна побачити, взяти, роздивитися

і покрутити в руках, навіть не купуючи. «Так,— подумав він,— вони знають, що це за магазин. Тут вам не мотлох для туристів. Ніяких табличок з червоного дерева із написами „Мюїр Вудс, округ Марін, ТСШ“, ніяких смішних значків, дівчачих перснів, листівок чи краєвидів із Мостом». Особливо очі дівчини, великі, темні. «Як легко я міг би закохатися у таку дівчину,— подумав Чілден,— і яке горе це принесло б мені, наче у мене і без того мало проблем». По-модному зачесане чорне волосся, вкриті лаком нігті, проколені вуха, з яких звисали довгі бронзові сережки ручної роботи.

— Ваші сережки,— пробурмотів він,— ви не тут їх купили?

— Ні, вдома,— відповіла вона.

Чілден кивнув головою. Ніякого сучасного американського мистецтва: у такому магазині, як його, було місце лише для минулого.

— Ви надовго тут? У нашому Сан-Франциско? — запитав він.

— Я тут на невизначений термін,— сказав чоловік,— при Комісії з розслідування умов життя у неблагополучних регіонах.

Його обличчя випромінювало гордість. Не військовий. Не один із цих неотесаних новобранців із жуйками в роті, які з жадібними обличчями вешталися по Маркет-стрит, витріщаючись на вульгарні шоу, порнофільми, тири, дешеві нічні клуби, обвішані фотографіями білявок середнього віку, що позирали скоса, затиснувши пипки грудей між своїх зморщених пальців… Нетрища задрипаних барів, де панував джаз,— такою стала майже вся рівнинна частина Сан-Франциско, перекошені халупи з дошок під бляшаними дахами, що почали рости на руїнах ще до того,

як встигла упасти остання бомба. Ні, цей чоловік належав до еліти. Культурний, освічений, навіть більшою мірою, ніж містер Таґомі, який як-не-як був чиновником високого рангу у Торговому представництві на Тихоокеанському узбережжі. Таґомі був уже літньою людиною. Його погляди сформувалися у часи Військового уряду.

— Ви шукаєте традиційні вироби американського етнічного мистецтва на подарунок? Або, можливо, для вашого нового помешкання?..

Якщо друге… Серце в нього стрепенулося.

— Саме так,— відповіла дівчина,— ми почали облаштовувати квартиру. Ще не зовсім визначилися. Гадаєте, ви могли б нам щось порадити?

— Так, ми могли б домовитися про зустріч у вашій квартирі. У зручний для вас час я приніс би декілька предметів ручної роботи, які видаються мені доречними — це, звісно ж, наша спеціалізація.

Він опустив погляд, щоб приховати свої сподівання. Йшлося про тисячі доларів.

— От-от має надійти стіл у новоанглійському стилі, з клену, лише дерево, жодних цвяхів. Безмежно красива і вартісна річ. І дзеркало часів війни 1812 року. А ще мистецтво аборигенів: колекція килимів із козячої шерсті, пофарбованих рослинними барвниками.

— Сам я надаю перевагу міському мистецтву,— сказав чоловік.

— Так,— жваво підхопив Чілден,— послухайте, сер: у мене є оригінальний мурал з періоду Нового курсу[1].

---

1 *Новий курс* (*англ. New Deal*) — заходи зі стимулювання економіки США, які здійснювались адміністрацією президента Франкліна Делано Рузвельта задля подолання Великої депресії в період між 1933 і 1940 рр. *Тут і далі в підготовці приміток*

Дерев'яна основа, чотири частини, із зображенням Гораса Ґрілі[2]. Безцінна колекційна річ.

— О!

Темні очі японця спалахнули.

— І програвач «Віктрола» 1920 року, перероблений у бар.

— О!

— А ще, сер, послухайте: *обрамлена фотографія Джин Гарлоу[3] з автографом*.

Чоловік вирячив на нього очі.

— Домовимося про зустріч? — запитав Чілден, відчувши, що момент сприятливий.

Із внутрішньої кишені піджака він видобув ручку і записник.

— Я занотую ваші імена й адресу, сер та леді.

Потім, коли подружжя вийшло, Чілден стояв, заклавши руки за спину та позираючи на вулицю. Радість. Якби кожного дня справи йшли так добре. Але йшлося не лише про бізнес, про успішність його крамниці. Це давало нагоду зустрітися із молодим японським подружжям неформально, де б Чілдена сприймали як людину, а не як *янкі* або, у найкращому разі, як торговця виробами мистецтва. Так, ці молоді люди, які належали до нового покоління і не пам'ятали довоєнних часів, ба

частково використано матеріали української версії «Вікіпедії», за що висловлюємо її авторам щиру подяку.

2 *Горас Ґрілі* (*англ.* Horace Greeley; 1811–1872) — американський політик, конгресмен, засновник впливової газети New-York Tribune.

3 *Джин Гарлоу* (*англ.* Jean Harlow; 1911–1937), при народженні Гарлін Карпентер — американська кіноакторка, секс-символ 1930-х, одна з найуспішніших зірок кінокомпанії Metro-Goldwyn-Mayer тих часів.

навіть самої війни,— саме вони були надією світу. Зміна місця не мала для них жодного значення.

«Це скінчиться»,— подумав Чілден. Колись це скінчиться. Сама ідея місця. Не буде уже правителів та підлеглих, лише люди.

І все ж він тремтів від страху, уявляючи, як стукає в їхні двері. Він зазирнув у свій записник. Подружжя Касоура[4]. Його впустять і, поза сумнівом, запропонують чай. Чи зробить він все, як належить? Чи знатиме, як поводитися і що говорити потрібної миті? А може, осоромить себе, мов тварина, припустившись якоїсь жахливої нетактовності?

Дівчину звали Бетті. «У її виразі обличчя було стільки розуміння»,— подумав він. Ніжний, співчутливий погляд. Звісно, навіть за цей короткий час вона зуміла розгледіти його надії та поразки.

Надії… У нього раптом запаморочилося в голові. Які прагнення, безумні, якщо не самовбивчі, він плекав? Однак стосунки між японцями і *янкі*, хоча частіше — між чоловіком-японцем і жінкою-*янкі* — траплялися. «Це…» — Чілден здригнувся від самої лише гадки. До того ж вона одружена. Він придушив у собі цей вихор мимовільних думок і почав поспіхом відкривати ранкову пошту.

Він помітив, що руки й досі тремтять. А потім згадав про зустріч із містером Таґомі, призначену на другу,— тут руки перестали тремтіти і неспокій перетворився у рішучість. «Я повинен вигадати щось, що його

---

4 Прізвища *«Касоура»* (*в оригналі Kasoura*), як і низки інших імен та прізвищ, вжитих в романі, наприклад, «Таґомі», в Японії насправді не існує. Найближче до нього справжнє японське прізвище — «Касаура». *Дякуємо Ігореві Дубінському за допомогу в з'ясуванні цього питання.*

влаштує»,— вирішив він. Але звідки це взяти? Як? Що обрати? Зателефонувати. Постачальники. Здатність вести справи. Роздобути повністю відреставрований форд 1929 року з тканинним верхом (чорним). Влучити в десятку, щоб забезпечити його прихильність назавжди. Новісінький тримоторний літак для доставки пошти, знайдений в алабамському ангарі навіть не розпакованим. І так далі. Муміфікована голова містера Б. Білла[5] з шапкою сивого волосся. Сенсаційний американський артефакт. Завоювати собі репутацію у вищому товаристві експертів по всьому тихоокеанському узбережжю, а також на Рідних Островах.

Шукаючи натхнення, він закурив цигарку з марихуаною чудової марки «Земля усмішок».

Френк Фрінк лежав у ліжку у своїй кімнаті на Гейз-стрит і думав, як підвестися. Сонце світило крізь жалюзі на купу одягу, що звалилася на підлогу. Десь там і його окуляри. Чи не наступить він на них? «Потрібно пробратися до ванної якось інакше». Проповзти чи прокотитися. Голова боліла, але суму він не відчував. Він вирішив, що не варто озиратися назад. Котра це? Годинник на нічному столику. Одинадцята тридцять! Нічого собі. Але він не вставав.

«Мене звільнено».

Напередодні він неправильно повівся на фабриці. Його затягнуло у недоречну розмову із містером Віндемом-Метсоном, який мав приплюснуте обличчя з носом, як у Сократа, перстень з діамантом та золоту запальничку. Інакше кажучи, владу. Трон. Думки Фрінка сонливо плуталися.

5 Очевидно, йдеться про Буффало Білла, знаменитого американського військового, мисливця за бізонами та шоумена.

«Так. Тепер мене внесуть у чорний список. Мої навички нічого не варті — я не маю роботи». П'ятнадцять років досвіду. Втрачено.

А тепер він мав постати перед Комісією з оцінювання робітників для перегляду його розряду. Оскільки він ніяк не міг визначити, що за стосунки у Віндема-Метсона із *піноками*[6] — маріонетковим білим урядом у Сакраменто, то не знав і міри впливу свого колишнього роботодавця на справжніх господарів, японців. КОР управляли *піноки*. Йому доведеться постати перед чотирма-п'ятьма білими товстунами середнього віку на кшталт Віндема-Метсона. І якщо там його не реабілітують, він звернеться до однієї з імпортно-експортних Торгівельних Місій із керівництвом у Токіо, що мали відділення по всій Каліфорнії, в Орегоні, Вашингтоні та в тій частині Невади, що входила до Тихоокеанських Штатів Америки. Але якщо і це звернення не матиме успіху…

Він лежав і дивився у стелю, на старий світильник, а в голові роїлися плани. Наприклад, він міг пробратися через кордон до Штатів Скелястих Гір. Але вони були певною мірою пов'язані з ТША і могли його видати. Як щодо Півдня? Він відсахнувся. Брр. Тільки не це. Він, білий, мав би там достатньо місця, власне, навіть більше, ніж тут, у ТША. Але… Такого місця він не хотів.

Іще гірше, що ціла павутина ниточок, економічних, ідеологічних і бозна яких іще пов'язувала Південь із Райхом. А Френк Фрінк був євреєм.

---

6 *Піноки* — зневажлива назва білих американців, що прислужували японцям, імовірно, тут обігрується слово *«піноккіо»* у значенні «людина-маріонетка».

Насправді його звали Френк Фінк. Він народився на Східному узбережжі, у Нью-Йорку, і в 1941-му, якраз після падіння Росії, його призвали до армії США. Коли японоси взяли Гаваї, його послали на Західне Узбережжя. Коли війна завершилася, він опинився саме тут — з японського боку лінії розмежування. І сьогодні, п'ятнадцять років по тому, він усе ще був тут.

У 1947-му, в День капітуляції, він фактично ошалів від люті. Охоплений ненавистю до японосів, він присягнувся помститися. Свою службову зброю, ретельно змащену і запаковану, він закопав на глибині десяти футів у підвалі — до того дня, коли він і його побратими повстануть. Однак він тоді не взяв до уваги, що час — найкращий лікар. Коли він зараз думав про свій план, про велику криваву бійню, про очищення від *піноків* та їхніх господарів, то почувався так, наче переглядає вицвілий випускний альбом зі школи, зустрічаючись із власними хлоп'ячими сподіваннями. Френк «Золота рибка» Фінк збирається стати палеонтологом і присягається одружитися з Нормою Праут. Норма Праут була найгарнішою дівчиною у класі, *schones Mädchen*[7], і він справді присягався одружитися з нею. Які ж це давні спогади! Все одно що слухати Фреда Аллена[8] або дивитися фільми з В. К. Філдсом[9]. Із 1947 року він бачився і розмовляв, мабуть, із шістьма-сімома сотнями японців, і бажання

---

7 *Schones Mädchen* (*нім.*) — вродлива дівчина.

8 *Джон Флоуренс Салліван*, відомий як *Фред Аллен* (1894–1956) — популярний американський комік, автор радіопрограми «Шоу Фреда Аллена».

9 *Вільям Клод Дьюкенфілд*, відомий під псевдонімом «В. К. Філдс» (1880–1946) — популярний американський комік, актор, фокусник та письменник.

завдати шкоди якомусь із них після перших кількох місяців просто перестало з'являтися. Воно вже не мало сенсу.

Хоча… Був такий собі містер Омуро, який прибрав до рук велику частку орендного житла у центральній частині Сан-Франциско і став на певний час орендодавцем Френка. Гниле яблуко. Акула. Він ніколи нічого не ремонтував, ділив кімнати на дедалі менші закутки і підвищував платню… Омуро висотував жили із бідняків, особливо з безробітних колишніх військових, які ледь животіли у роки депресії на початку п'ятдесятих. Однак саме одне із японських торгових представництв відрізало голову Омуро за його корисливість. І сьогодні про таке порушення жорстких, суворих, але справедливих японських законів ніхто й помислити не міг. Варто було віддати належне чесності японських окупаційних чиновників, особливо тих, що прийшли після падіння Військового уряду.

Згадавши про сувору стоїчну чесність Торгових представництв, Фрінк відчув себе певніше. Навіть Віндема-Метсона зметуть, як набридливу муху, хоч він і власник корпорації «В.-М.». Принаймні на це він сподівався. «Здається, я й справді вірю у всю цю балаканину про Єдність і Процвітання у Тихоокеанському альянсі»,— сказав він собі. Дивно. Якщо озирнутися на ті часи, коли все лише починалося, тоді це здавалося такою неприкритою брехнею… Порожньою пропагандою. Але тепер…

Він піднявся з ліжка і, нетвердо тримаючись на ногах, пішов до ванної. Вмиваючись та голячись, він слухав по радіо обідній випуск новин.

«Не будемо зневажати ці зусилля»,— сказало радіо, коли Фрінк на якусь мить перекрив гарячу воду.

«Не будемо»,— гірко подумав він. Він знав, про які саме зусилля йдеться. І все ж таки було щось кумедне

у цих огрядних похмурих німцях, які походжали Марсом у червоній пилюці, де ще не ступала нога людини. Намилюючи щоки, Фрінк почав наспівувати під ніс сатиричну пісеньку: *Gott, Hen Kreisleiter. Ist dies vielleicht der Ort wo man das Konzentrationslager bilden kann? Das Wetter ist so schon. Heiss, aber doch schon...* [10]

Із радіо лунало: «Цивілізація Спільного процвітання повинна зупинитись і подумати, чи в нашому прагненні збалансувати взаємні зобов'язання, відповідальність та винагороди...» «Типовий жаргон панівної верхівки»,— зауважив Фрінк. «...ми не прогледіли обриси арени майбутнього, на якій люди будь-якого походження — нордичного, японського, негроїдного — вершитимуть свої справи...» Цьому не було кінця-краю.

Одягаючись, він із задоволенням думав про свою сатиричну пісеньку. *«Погода schon, so schon. Але немає чим дихати...»*

Проте факт залишався фактом: Тихоокеанія нічого не робила для колонізації інших планет. Вона взялася за Південну Америку — чи, радше, загрузла там, мов у болоті. І поки німці невтомно будували гігантські автоматизовані конструкції у відкритому космосі, японоси й далі випалювали джунглі у малодоступних районах Бразилії, зводячи з глини багатоквартирні восьмиповерхівки для колишніх мисливців за головами. Поки японоси спроможуться запустити свій перший космічний корабель, німці уже встигнуть взяти під контроль усю Сонячну систему. У старі добрі часи, описані

10 О боже, пане крайсляйтере. Можливо, на цьому місці ми могли б збудувати концентраційний табір? Погода така чудова. Спекотно, але, попри все, чудово (*дещо спотворена нім.*).

у книжках з історії, німці пасли задніх, поки вся Європа завершувала становлення своїх колоніальних імперій. «Але тепер вони в хвості плестися не будуть»,— подумав Фрінк. Вони засвоїли урок.

А потім він подумав про Африку і тамтешні нацистські експерименти. І кров зупинилися в жилах, застигла, немов вагаючись, а тоді відновила свій рух.

Величезна порожня руїна.

Із радіо лунало: «…однак ми повинні з гордістю дивитися на те, яку велику увагу приділяємо базовим фізіологічним потребам людей, незалежно від того, звідки вони, їхнім духовним прагненням, які повинні…»

Фрінк вимкнув радіо. Потім, трохи заспокоївшись, знову ввімкнув.

«Господи немилий»,— подумав він. Африка. Привиди покійних племен. Їх стерли на порох, щоб створити землю… Яку землю? Хто це знав? Можливо, навіть генеральні архітектори у Берліні цього не відали. Купка автоматів, які, надриваючись, щось будували. Будували? Перемелювали. Людожери з палеонтологічного музею, зайняті виготовленням кубка з голови ворога. Ціла родина терпляче виїдала вміст голови — сирий мозок. Спочатку — щоб насититися. А тоді вони виготовляли корисні знаряддя з кісток людської ноги. Так ощадливо: не просто поїдати людей, які тобі не подобаються, а ще їсти з їхніх власних черепів. Перші технологи! Доісторичні люди, одягнені у білі халати, у стерильних лабораторіях якихось берлінських університетів експериментально виявляють найкраще використання людських черепів, шкіри, вух та жиру. *Ja, Herr Doktor*[11]. Нове застосування для великого пальця ноги: погляньте,

11 *Ja, Herr Doktor* (*нім.*) — Так, пане лікарю.

можна адаптувати суглоб для використання у запальничці зі швидкісним механізмом запалювання. От якби лише гер Крупп міг виготовляти достатню кількість таких…

Древній гігант-канібал, недолюдина, тепер процвітав. Знову він правив світом. Ця думка нагнала на нього жах. «Ми мільйон років тікали від нього, і ось він знову тут». І не просто як ворог, а як господар…

«…ми висловлюємо жаль»,— долинав із радіо голос маленьких жовтопузиків із Токіо. «Господи,— подумав Фрінк,— і ми називали їх мавпами, цих цивілізованих клишоногих креветок, яким власну дружину переплавити на віск так само легко, як запалити газову плиту». «…як неодноразово робили це в минулому, з приводу жахливого марнування людських ресурсів у цьому фанатичному прагненні, яке поставило велику масу людей цілком поза межі правової спільноти». Так, вони, японці, скрупульозно дотримувалися законів. «…Процитуємо усім відомого західного святого: „Яка людині користь від здобуття цілого світу, якщо вона втратить власну душу?“[12]» Радіо замовкло. Фрінк, зав'язуючи краватку, також завмер. Це був час ранкового омивання.

«Я повинен домовитися із ними тут,— усвідомив він.— Навіть якщо мене занесуть у чорний список; залишити контрольовані японцями території і податися на Південь чи в Європу, будь-куди в Райх,— означатиме для мене смерть.

Мені доведеться дійти згоди зі старим Віндемом-Метсоном».

---

12 Євангеліє від Матвія, 16:26, *переклад Івана Огієнка*: «Яка ж користь людині, що здобуде ввесь світ, але душу свою занапастить?»

Усівшись на ліжку, поставивши поруч чашку теплуватого чаю, Фрінк дістав свій примірник «І цзін»[13]. Зі шкіряного футляра він видобув сорок дев'ять гілочок деревію. Він замислився, аж поки йому не вдалося належно опанувати свої думки та сформулювати запитання.

Уголос він сказав: «Як мені поводитися із Віндемом-Метсоном, щоб дійти з ним згоди на гідних умовах?» Питання він записав на табличці, а потім почав перекидати гілочки деревію з руки в руку, поки не утворився нижній рівень, початок. Вісім. Із шістдесяти чотирьох гексаграм половину було відкинуто. Він розділив гілочки і отримав другий рівень. Невдовзі, оскільки був у цьому справжнім експертом, він отримав усі шість рівнів; перед ним лежала гексаграма, і йому не потрібно було заглядати до таблиці, щоб її розпізнати. Гексаграма п'ятнадцята. Цянь, «Скромність». Он воно що. *Низьких піднесуть, високих осадять. Могутні родини буде упокорено.* Фрінк міг не звертатися до тексту — він знав його напам'ять. Хороший знак. Книга давала йому сприятливе віщування.

І все ж гексаграма п'ятнадцять трохи розчарувала його. У ній відчувалася якась марність. Надмірне святенництво. Він повинен був поводитися скромно — це він *і так* розумів. Однак, можливо, у цьому був сенс. Врешті-решт, він не мав засобів впливу на старого В.-М. Він не міг примусити того знову взяти його на роботу. Прийняти позицію гексаграми п'ятнадцять — от і все,

---

13 *«І цзін»* (*кит.* 易經; *«Книга змін»*) — китайський філософсько-окультний трактат епохи династії Чжоу, складова конфуціанського П'ятикнижжя. Присвячений ворожінню. Пояснює принципи мінливості природи і людського життя через закономірність зміни енергій інь та ян у всесвіті.

що він міг зробити. Це був один із тих моментів, коли людина могла лише звернутися з проханням, сподіватися та чекати, не втрачаючи віри. Небеса у належний час піднесуть його, повернувши на стару роботу, а можливо, навіть давши щось краще.

Він не мав рівнів для іншого прочитання, ніяких дев'яток чи шісток, гексаграма була статичною. Отже, відповідь остаточна. Інша гексаграма утворитися не могла.

Тоді нове запитання. Зібравшись із думками, він запитав уголос: «Чи я ще колись побачу Джуліану?»

Це була його дружина. Точніше, колишня дружина. Вона розлучилася з ним рік тому, і він не бачив її вже багато місяців. Насправді, він навіть не знав, де вона мешкає. Очевидно, вона виїхала із Сан-Франциско. Можливо, навіть із ТША. Їхні спільні друзі або нічого про неї не знали, або ж не хотіли йому говорити.

Він зосереджено перекидав гілочки деревію, не відводячи погляду від номерів. Скільки уже разів він запитував про Джуліану, як не одне, то інше? А от і гексаграма, утворена пасивним непередбачуваним рухом стеблин. Випадкова і водночас закорінена у цій миті його життя, у якій воно було зв'язане з усіма іншими життями і часточками Всесвіту. Зумовлена необхідністю гексаграма показувала своїм малюнком суцільних та обірваних рівнів *ситуацію*. Він, Джуліана, фабрика на Ґаф-стрит[14], господарі — торгові представництва, дослідження планет,

14 *Ґаф-стрит* (*англ. Gough Street*) — одна з центральних вулиць Сан-Франциско, названа на честь молочника Чарльза Г. Ґафа та його сестри Октавії. У 1855 році Чарльз Ґаф став одним із трьох старшин комісії з планування та найменування нових вулиць.

мільярд купок хімічних відходів — уже навіть не трупів — в Африці, надії тисяч людей навколо нього у халупах-мурашниках Сан-Франциско, навіжені істоти в Берліні з їхніми незворушними обличчями та божевільними планами — усе зійшлося в цій миті, коли він перекидав гілочки, щоб отримати достеменну мудрість із книги, яку почали писати за тринадцять століть до нашої ери. Із книги, яку китайські мудреці творили протягом п'яти тисячоліть — провіювали та вдосконалювали цю грандіозну космологію і науку,— із книги, систематизованої ще за тих часів, коли в Європі навіть не навчилися ділити у стовпчик.

Гексаграма. На серці у нього похололо. Сорок чотири. Гоу. «Наближення зустрічі». Віщування, яке позбавляло ілюзій. *Це могутня діва. Не варто одружуватися із такою дівою.* Знову йому випало оце, коли він запитав про Джуліану.

«Ой вей»[15],— подумав він, відкидаючись на спину. «Отже, вона мені не підходила. Це я вже знаю. Я не про це запитував. Навіщо оракулу мені про це нагадувати? Мені не поталанило, що я її зустрів і покохав,— власне, досі кохаю.

Джуліана, найвродливіша з усіх його дружин. Чорні, мов сажа, брови і волосся. Домішка іспанської крові розквітла в ній яскравою барвою, навіть на вустах. Її м'яка безшумна хода. Вона носила чорно-білі черевики зі вставкою у формі сідла, які лишилися зі старших класів школи. Насправді весь її одяг був благеньким, і його вигляд

15 *Ой вей* (*ідиш* אוי ווי) — вигук, характерний для єврейської культури, що, залежно від обставин, виражає занепокоєння, розчарування, роздратування, невдоволення, неприємне здивування, страх тощо.